

Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach

**Zakłady Chemiczne w Tarnowskich Górach.
Działania na rzecz likwidacji zagrożenia
Głównego Zbiornika Wód Podziemnych
330 Gliwice.**

Tarnowskie Góry, 25 kwietnia 2017r.

Odpady z produkcji przedsiębiorstwa państwowego Zakłady Chemiczne
„Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach

**składowano przez ponad 70 lat na zwałowiskach wokół
zakładu, bez zabezpieczeń podłoża.**

**Ilość tych odpadów
po zamknięciu zakładu
oszacowano na
1,5 mln m³.**

Główny Zbiornik Wód Podziemnych "330-Gliwice"

Proces likwidacji Zakładów Chemicznych

Całość zagadnień związanych z likwidacją niebezpiecznych odpadów oraz przywróceniem środowiska w rejonie Zakładów Chemicznych "Tarnowskie Góry" do stanu właściwego została ujęta w zadaniu:

„Ochrona Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 330-Gliwice poprzez kompleksowe unieszkodliwienie odpadów wraz z rekultywacją terenów skażonych Zakładów Chemicznych "Tarnowskie Góry" w Tarnowskich Górach w likwidacji.”

Proces likwidacji Zakładów Chemicznych

Likwidator przedsiębiorstwa w latach 2000 - 2007 zrealizował m.in.:

- budowę Centralnego Składowiska Odpadów (5 kwater),
- umieszczenie blisko miliona m³ odpadów w składowisku,
- rekultywację terenu o powierzchni 11,15 ha po zlikwidowanych zwałowiskach,
- wykonanie części okrywy CSO,
- wyregulowanie koryta rzeki Stoły na długości 708 m.

Proces likwidacji Zakładów Chemicznych

21 grudnia 2007 r. Wojewoda Śląski wydał postanowienie w sprawie uznania za zlikwidowane przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą: Zakłady Chemiczne „Tarnowskie Góry” w Tarnowskich Górach w likwidacji. Pozwoliło to Likwidatorowi na zrzeczenie się w lutym 2008 roku prawa użytkowania wieczystego nieruchomości związanych z Zakładami Chemicznymi „Tarnowskie Góry”. W tym samym miesiącu Starosta Tarnogórski wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej przejął do zarządzanego przez siebie zasobu nieruchomości Skarbu Państwa nieruchomości po Zakładach Chemicznych. Jednocześnie Starosta przejął kontynuację zadania dotyczącego dalszej likwidacji odpadów niebezpiecznych.

Działania podejmowane przez Starostę Tarnobrzegskiego

W ramach kontynuacji inwestycji w latach 2010 – 2012 Starosta Tarnobrzegski wykonał zadanie:

„Unieszkodliwienie co najmniej 72 tys. m³ odpadów niebezpiecznych oraz dokończenie rekultywacji kwatery K3 Centralnego Składowiska Odpadów, na terenie byłych Zakładów Chemicznych „Tarnobrzegskie Góry” w Tarnobrzegskich Górach”.

Ostateczny zakres zrealizowanego zadania to:

- usunięcie i wbudowanie w CSO 75,5 tys. m³ odpadów ze zwałowisk,
- zamknięcie i zrehabilitowanie trzeciej kwatery składowiska,
- zrehabilitowanie terenu o powierzchni 1,7 ha.

Łączna kwota zadania to 10 177 679 zł.

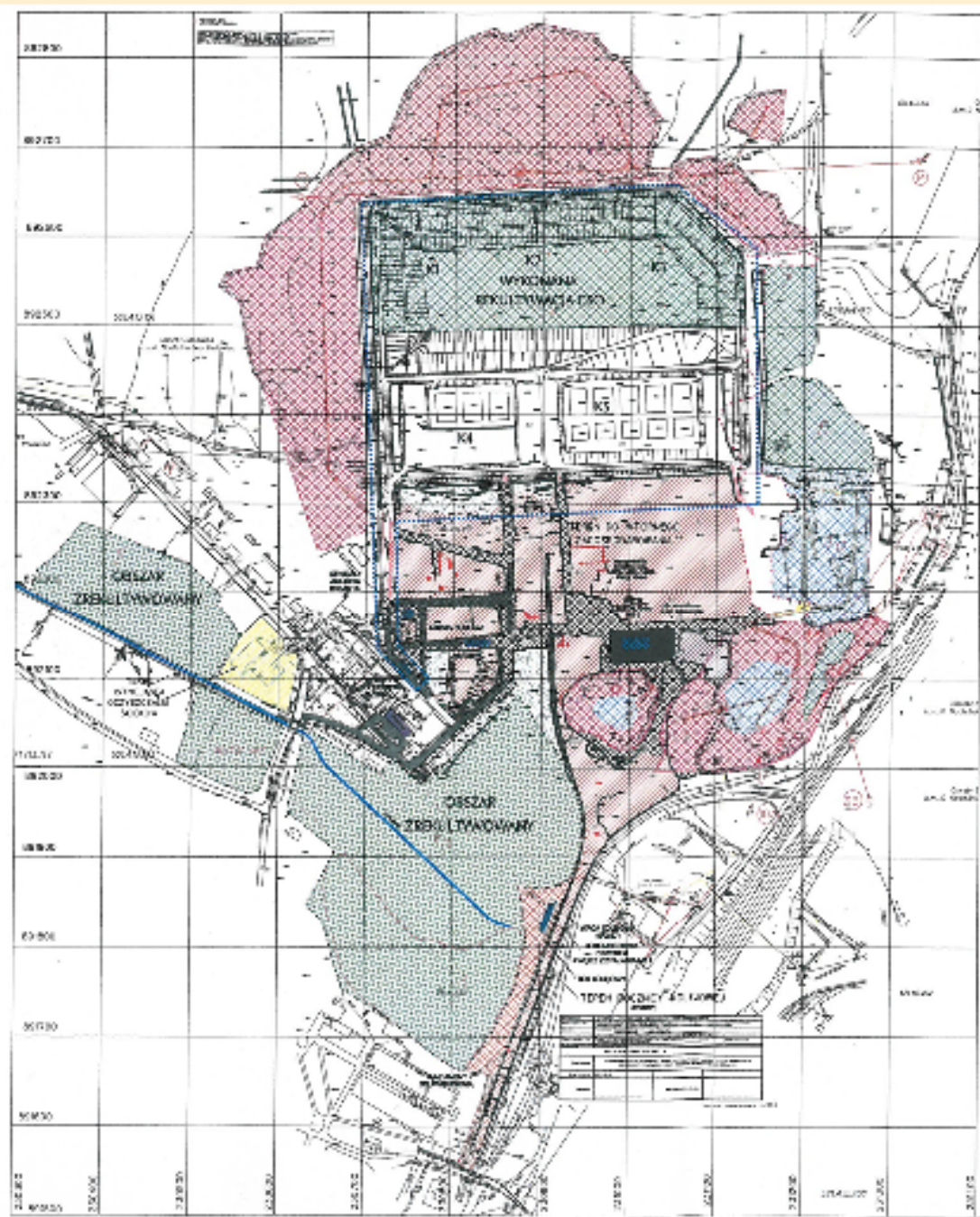
Działania podejmowane przez Starostę Tarnobrzegskiego

Do unieszkodliwienia pozostaje jeszcze ok. 425 tys. m³ odpadów:

- 272 tys. m³ – na terenie osób prywatnych (zwałowisko nr 1),
- 153 tys. m³ – na terenie Skarbu Państwa (zwałowiska nr 4+4A, nr 6 oraz gruz z wyburzeń i skażone grunty).

Trzy z pięciu kwater składowiska zostały zamknięte, a dwie pozostałe pozostają w fazie eksploatacji.

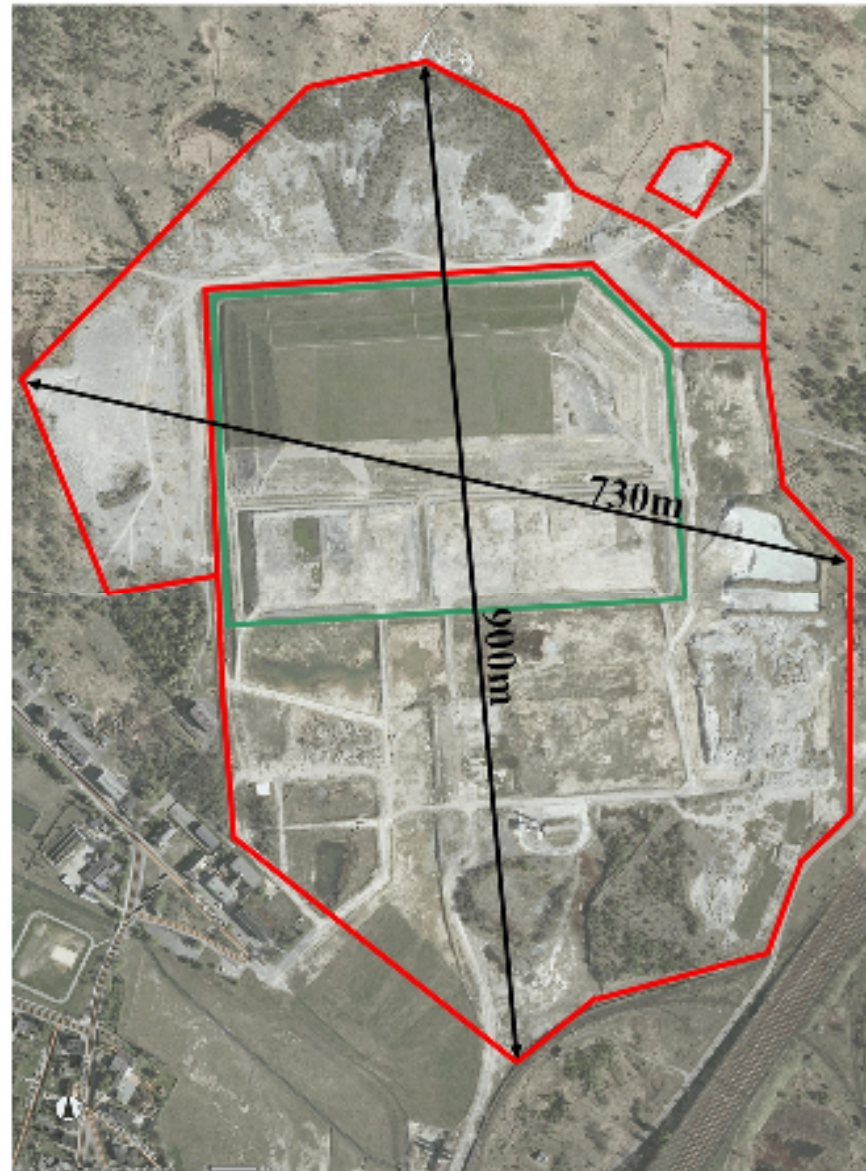
Do rekultywacji biologicznej pozostaje ok. 36,5 ha terenów (w tym 7,38 ha dotyczy rekultywacji pozostałych kwater Centralnego Składowiska Odpadów oraz 10,2 ha terenów prywatnych).

Obszar objęty inwestycją – na tle centrum Miasta

Skala 1:2000

Skala 1:2000

Działania podejmowane przez Starostę Tarnogórskiego

Starosta Tarnogórski pozyskał podstawowe decyzje zezwalające na likwidację zwałowisk i prowadzenie Centralnego Składowiska Odpadów:

Decyzja nr 324/OS/2014 Marszałka Województwa Śląskiego z dn. 11.02.2014 r. zgoda na wydobycie odpadów ze wszystkich pozostałych do likwidacji zwałowisk poprodukcyjnych, tj. 1, 4, 4A i 6. Jest tutaj jednak zastrzeżenie, że decyzja obowiązuje „przy uregulowanym stanie formalno–prawnym”.

Decyzja nr 1324/OS/2014 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 07.07.2014 r. (zmieniona decyzją nr 2623/OS/2014 z dnia 26.11.2014 r. oraz nr 141/OS/2015 z dnia 30.01.2015 r.)

- udziela pozwolenia zintegrowanego dla instalacji Centralnego Składowiska Odpadów po Zakładach Chemicznych "Tarnowskie Góry" oraz powiązanej z nim instalacji oczyszczalni ścieków,
- ustala warunki m.in. w zakresie gospodarki odpadami, w tym składowania odpadów w składowisku.

Starosta prowadzi również bieżący monitoring oddziaływania odpadów na środowisko.

Działania podejmowane przez Starostę Tarnobrzegskiego

Przygotowanie realizacji kolejnego etapu zadania:

Starosta Tarnobrzegski w 2014 roku złożył wnioski o finansowanie kolejnego etapu zadania; we wrześniu wniosek do WFOŚiGW w Katowicach, a w październiku do NFOŚiGW. Zakres prac został we wnioskach ograniczony do terenów Skarbu Państwa, a ostatecznie do likwidacji zwałowiska nr 6 obejmującego 74,7 tys. m³ odpadów.

Szacowany pierwotny koszt inwestycji wynosił ok. 60 mln zł, z czego wnioskowana kwota dofinansowania NFOŚiGW to ok. 43,6 mln zł. a z WFOŚiGW ok. 16,8 mln zł. Pierwotny zakres wniosku zakładał unieszkodliwienie wszystkich odpadów po działalności Zakładów Chemicznych z terenów Skarbu Państwa. Z uwagi na ograniczony budżet Narodowy fundusz ograniczył wysokość możliwej do uzyskania dotacji, o czym poinformował w sierpniu 2015 r. Jednocześnie zasugerowano możliwość ubiegania się o środki z POIiŚ (Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko) w perspektywie 2014-2020 w ramach działania 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego.

Działania podejmowane przez Starostę Tarnobrzegskiego

Celem działania 2.5 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie 2014-2020 jest zahamowanie spadku powierzchni terenów zieleni w miastach. Ma to być osiągnięte poprzez zwiększenie powierzchni terenów zieleni w miastach (w tym parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej). Dofinansowanie otrzymają projekty obejmujące rekultywację lub remediację terenów zdegradowanych, zdewastowanych lub zanieczyszczonych na terenie miast i w ich obszarach funkcjonalnych, w tym terenów przemysłowych, powojennych, pogórnich itp. Finansowanie likwidacji odpadów jest jednak możliwe jedynie w ramach kompleksowego projektu, jako tzw. element dodatkowy. Szczegółowy opis programu mówi tutaj o „drobnych ilościach odpadów”, a dofinansowanie elementów dodatkowych nie może wynieść więcej niż 30 % całego dofinansowania projektu.

Działania podejmowane przez Starostę Tarnogórskiego

Poza tym kwota środków przeznaczona na dofinansowanie projektów np. w trzecim naborze POIS.2.5/3/2016 wynosi 104 200 000,00 zł w tym:

- 50 mln. zł zostało przeznaczone na projekty dotyczące zanieczyszczonych lub zdegradowanych terenów;
- 50 000 000,00 zł zostało przeznaczone na projekty dotyczące rozwoju terenów zielonych w miastach;
- 4 200 000,00 zł zostało przeznaczone na inwentaryzacje terenów zdegradowanych lub zanieczyszczonych.

Te zapisy wykluczają możliwość ubiegania się o środki na likwidację odpadów po Zakładach Chemicznych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie 2014-2020.

Działania podejmowane przez Starostę Tarnogórskiego

Powrócimy zatem do negocjacji w sprawie dotacji z NFOŚiGW oraz WFOŚiGW w Katowicach.

W związku z ograniczeniem środków NFOŚiGW i w wyniku kilkumiesięcznych uzgodnień w 2016 roku przekazano do funduszu korektę wniosku, w którym przedstawiono nowy zakres zadania polegający na całkowitej likwidacji zwałowiska nr 6 oraz jego rekultywację na powierzchni 3,45 ha, na kwotę ok. 17 mln. zł. w tym z dotacji NFOŚiGW w wysokości ponad 11,2 mln zł., a z dotacji WFOŚiGW w Katowicach 5,7 mln zł.

Zaznaczyć należy, że WFOŚiGW udzielił dotychczas promesy dofinansowania w kwocie 16 772 820 zł. W przypadku podjęcia przez NFOŚiGW decyzji o dofinansowaniu zadania w mniejszym zakresie, wysokość udzielonej promesy przez WFOŚiGW zostanie stosownie obniżona. Wojewódzki fundusz przedłużał też dotychczas kilkakrotnie termin ważności promesy. Aktualnie jest ona ważna do 30 czerwca 2016 r.

Działania podejmowane przez Starostę Tarnobrzegskiego

Ostatecznie w wyniku negocjacji z NFOŚiGW, które miały miejsce od października 2014 roku do lutego 2016 roku, uzgodniono końcowe warunki udzielenia dotacji i przygotowano arkusz negocjacyjny. Arkusz taki jest podstawą do sporządzenia umowy o udzieleniu dotacji.

Arkusz negocjacyjny zawiera jednak zapis, zgodnie z którym *„w przypadku przeprowadzenia egzekucji z nieruchomości, na których realizowane jest Przedsięwzięcie, Beneficjent zobowiązuje się do zwrotu całości kwoty dotacji wraz z odsetkami od daty jej otrzymania do dnia zwrotu, naliczonymi jak dla zaległości podatkowych, w terminie 14 dni od zakończenia egzekucji.”*

Zapis ten stał się przeszkodą, która uniemożliwiła podpisanie samego arkusza negocjacyjnego, a następnie umowy. Powodem jest objęcie nieruchomości po dawnych Zakładach Chemicznych egzekucją komorniczą, o czym Starosta Tarnobrzegski został powiadomiony w okresie trwających negocjacji z NFOŚiGW, w marcu 2015 roku. Stan ten trwa do dzisiaj.

Problem ten zostanie szerzej omówiony w dalszej części prezentacji.

Przeszkody uniemożliwiające kontynuację zadania, tj. dalszą likwidację odpadów niebezpiecznych

Przedstawiona wyżej sprawa objęcia nieruchomości dawnych Zakładów Chemicznych egzekucją komorniczą nie jest jedyną przeszkodą dla likwidacji odpadów niebezpiecznych zalegających jeszcze na zwałowiskach. Poza egzekucją przeszkodami takimi są:

- Brak wykreślenia przedsiębiorstwa państwowego Zakłady Chemiczne w likwidacji z Krajowego Rejestru Sądowego;
 - Brak jednoznacznego ustalenia zobowiązanego do likwidacji odpadów zlokalizowanych na terenach prywatnych, zwałowisko nr 1;
 - Niepewność terminu i źródeł pozyskania niezbędnych środków finansowych na dokończenie inwestycji.
- Omówimy krótko każdą z tych przeszkód.

Przeszkody uniemożliwiające kontynuację zadania, tj. dalszą likwidację odpadów niebezpiecznych

1. Egzekucja prowadzona z nieruchomości byłych Zakładów Chemicznych.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 1 sierpnia 2014 r., sygn. akt: XII C 39/13 oświadczenie Likwidatora Zakładów Chemicznych w likwidacji w Tarnowskich Górach o zrzeczeniu się na rzecz Skarbu Państwa prawa użytkowania wieczystego gruntu oraz prawa własności urządzeń, budowli i budynków stanowiących odrębne nieruchomości należące do Zakładów Chemicznych, uznano za bezskuteczne względem powoda - Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Innowacyjno-Wdrożeniowego "Enpol" Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w Gliwicach.

Wierzycielowi przysługuje wobec Zakładów Chemicznych "Tarnowskie Góry" w likwidacji w Tarnowskich Górach wierzytelność w kwocie 988 497,61 zł. wraz z odsetkami od dnia 16 grudnia 1998 r. do dnia zapłaty, na podstawie wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 maja 2011 r. Obecnie zobowiązanie to przekracza łącznie kwotę 3,6 mln. zł.

Przeszkody uniemożliwiające kontynuację zadania, tj. dalszą likwidację odpadów niebezpiecznych

W kwietniu 2015 roku Starosta Tarnogórski wystąpił do Wojewody Śląskiego o zwiększenie dotacji celowej na zapłatę należności wynikającej z wyroku z dnia 9 maja 2011 r. Środki takie nie zostały jednak przyznane. Pismem z dnia 04 grudnia 2015 r. Wojewoda Śląski poinformował, że sfinansowania przedmiotowego zobowiązania odmówił zarówno Minister Skarbu Państwa jak i Minister Finansów.

Zgodnie z wnioskiem wierzyciela, Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Innowacyjno-Wdrożeniowego "ENPOL" Sp. z o.o. o wszczęcie postępowania egzekucyjnego z dnia 17 lutego 2015 r. w celu zaspokojenia jego roszczeń, egzekucją zostały objęte m.in. następujące nieruchomości byłych Zakładów Chemicznych "Tarnowskie Góry":

- teren oczyszczalni ścieków,
- budynek dawnej dyrekcji,
- tereny niezabudowane poddane rekultywacji w ramach zadania pn. „Ochrona Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 330 – Gliwice”, w tym tereny zalewowe zlokalizowane w pradolinie rzeki Stoły.

Przeszkody uniemożliwiające kontynuację zadania, tj. dalszą likwidację odpadów niebezpiecznych

2. Wykreślenie przedsiębiorstwa państwowego Zakłady Chemiczne w likwidacji z Krajowego Rejestru Sądowego:

Orzeczeniem z dnia 24 października 2014 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach X Wydział Gospodarczy zdecydował o wykreśleniu Zakładów Chemicznych z KRS. Jednakże postanowieniem z dnia 12 maja 2015 r. Sąd ten to postanowienie uchylił. Od decyzji tej wniesiono środek odwoławczy lecz Sąd postanowienie utrzymał. Obecnie w związku z wniesieniem skargi kasacyjnej na to postanowienie sprawa trafiła do Sądu Najwyższego w Warszawie. W tej sytuacji formalnie do czasu wykreślenia z KRS przedsiębiorstwo Zakłady Chemiczne w Tarnowskich Górach w likwidacji jest adresatem decyzji zobowiązujących do usunięcia odpadów ze zwałowiska nr 1, tj. z nieruchomości osób prywatnych.

Przeszkody uniemożliwiające kontynuację zadania, tj. dalszą likwidację odpadów niebezpiecznych

3. Brak jednoznacznego ustalenia zobowiązanego do likwidacji odpadów zalegających na nieruchomościach osób prywatnych.

Zgodnie z ustawą o odpadach za posiadacza odpadów uznaje się wytwórcę tych odpadów lub osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej będące w posiadaniu odpadów; domniemywa się, że władający powierzchnią ziemi jest posiadaczem odpadów znajdujących się na nieruchomości.

W świetle tych zapisów na dzisiaj formalnym posiadaczem odpadów zobowiązanym do ich usunięcia są Zakłady Chemiczne w Tarnowskich Górach w likwidacji, gdyż są ich wytwórcą i funkcjonują w obrocie prawnym (aktualna rejestracja w KRS).

Starosta Tarnogórski nie ma żadnego tytułu do odpadów zlokalizowanych na zwałowisku nr 1. Stąd nie ma też możliwości ich wydobycia. W związku z tym w przeszłości podejmowano rozmowy z właścicielami nieruchomości w celu ich nabycia do zasobu Skarbu Państwa. Nie przyniosło to jednak oczekiwanego skutku.

Przeszkody uniemożliwiające kontynuację zadania, tj. dalszą likwidację odpadów niebezpiecznych

Działania w celu likwidacji odpadów ze zwałowiska nr 1 podejmował Burmistrz Miasta Tarnowskie Góry. Decyzją z dnia 21 stycznia 2008 r. nr Ś.5327-2/07-08 nakazał Zakładowi Chemicznemu "Tarnowskie Góry" w Tarnowskich Górach w likwidacji usunięcie odpadów ze zwałowiska nr 1 do dnia 31 grudnia 2011 r. Następnie decyzją z dnia 6 grudnia 2011 r. Burmistrz zmienił decyzję z dnia 21 stycznia 2008 r. i przedłużył termin usunięcia odpadów do dnia 31 grudnia 2015 r. Adresatem ww. decyzji było wyłącznie przedsiębiorstwo państwowe Zakłady Chemiczne "Tarnowskie Góry" w likwidacji. Decyzję wydano w oparciu o przepisy ustawy o *odpadach*. Decyzja ta nie została jednak wykonana.

Następnie zawiadomieniem z dnia 30 grudnia 2015 r. Burmistrz Miasta Tarnowskie Góry wszczął postępowanie w sprawie ustalenia posiadacza odpadów zalegających na przedmiotowym zwałowisku. Postępowanie to nie zostało zakończone.

Przeszkody uniemożliwiające kontynuację zadania, tj. dalszą likwidację odpadów niebezpiecznych

4. Niepewność terminu i źródeł pozyskania niezbędnych środków finansowych na dokończenie inwestycji.

W świetle powyższych okoliczności nie można dzisiaj określić terminu dalszej realizacji inwestycji polegającej na likwidacji niebezpiecznych odpadów i ich zabudowy na Centralnym Składowisku Odpadów.

Wg informacji przedstawionej przez NFOŚiGW na posiedzeniu Zespołu ds. terenów zdegradowanych w marcu br. program likwidacji tzw. bomb ekologicznych, z którego chciano pozyskać środki na kontynuację zadania został zakończony i obecnie trwa jego rozliczanie. Stąd najprawdopodobniej wniosek złożony w 2014 roku nie zostanie rozpatrzony.

Zakres i charakter inwestycji nie mieści się też w kryteriach POliŚ w działaniu 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego, o czym była mowa wcześniej.

Nie można zatem obecnie określić źródeł finansowania tej inwestycji.

Działania podjęte przez Starostę Tarnobrzegskiego.

Współdziałanie z samorządami, parlamentarzystami i władzami centralnymi.

W marcu 2016 roku Starosta Tarnobrzegski zorganizował konferencję, a w kwietniu spotkanie z samorządami, z którymi związany jest Główny Zbiornik Wód Podziemnych 330 Gliwice. Efektem tych spotkań było podjęcie przez rady zainteresowanych gmin i powiatów uchwał zawierających apel do władz centralnych o podjęcie działań zmierzających do likwidacji przeszkód uniemożliwiających dzisiaj kontynuację i zakończenie inwestycji, która zlikwiduje zagrożenie odpadami po Zakładach Chemicznych. Likwidacja tych przeszkód leży bowiem poza właściwością oraz możliwościami Starosty Tarnobrzegskiego.

Działania te okazały się skuteczne. Pojawiło się duże zaangażowanie parlamentarzystów oraz podjęcie prac przez Sejmową Komisję Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Minister Środowiska powołał także w listopadzie 2016 roku Zespół do spraw terenów zdegradowanych.

Działania podjęte przez Starostę Tarnobrzegskiego.

Problemem odpadów po Zakładach Chemicznych zajęła się Sejmowa Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Dotychczas poświęciła tej sprawie trzy posiedzenia, 15 i 30 listopada 2016 roku oraz 26 stycznia 2017 roku. W dwu z tych posiedzeń brali udział przedstawiciele Powiatu Tarnobrzegskiego. Jednym z efektów pracy Komisji jest m.in. dezyderat wzywający Rząd do pilnego rozwiązania problemu odpadów. Na posiedzeniach Komisji posłowie domagali się przedstawienia konkretnych propozycji działań, które usuną wskazane przeszkody i pozwolą zakończyć likwidację odpadów. Dyskusja oraz prowadzona korespondencja nie dają jednak w dniu dzisiejszym odpowiedzi na pytania posłów o konkretne zadania poszczególnych ministerstw w sprawie tarnobrzegskich odpadów.

Działania podjęte przez Starostę Tarnobrzegskiego.

Kolejnym efektem zapoczątkowanych przez Powiat Tarnobrzegski działań jest powołanie przez Ministra Środowiska Zespołu do spraw terenów zdegradowanych. Został on powołany zarządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 października 2016 r.

Do zakresu działania Zespołu należy analiza i przedstawianie propozycji rozwiązań prawno-organizacyjnych w zakresie:

- remediacji terenów, na których występuje zanieczyszczenie powierzchni ziemi,
- postępowania z miejscami nagromadzenia odpadów, które stwarzają zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi,
- rekultywacji terenów, na których występują niekorzystne zmiany naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Działania podjęte przez Starostę Tarnobrzegskiego.

Zespół do spraw terenów zdegradowanych spotkał się na swoim inauguracyjnym spotkaniu 1 grudnia 2016 roku. Drugie spotkanie miało miejsce 17 marca 2017 roku. Na to posiedzenie zostali zaproszeni przedstawiciele samorządów, które mają na swoim terenie problemy z niebezpiecznymi odpadami. Wśród tych samorządów byli przedstawiciele Powiatu Tarnobrzegskiego i Miasta Tarnobrzegskich Gór. Byli również obecni przedstawiciele instytucji centralnych, których dotyczy problematyka odpadów.

Zaproszeni goście samorządów przedstawili w formie prezentacji problemy Tarnobrzegskich Gór, Jaworzna i Bydgoszczy. Następnie przedstawiciele Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Głównego Inspektora Ochrony Środowiska przedstawili informacje o dotychczasowych formach i efektach wspieranych działań chroniących środowisko.

Na zakończenie części posiedzenia, w którym brali udział przedstawiciele samorządów Przewodniczący Zespołu minister Sławomir Mazurek zapowiedział, że Zespół chce przeprowadzić analizę problemu niebezpiecznych odpadów i zaproponować rozwiązania do końca 2017 roku.

Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach

Zakłady Chemiczne w Tarnowskich Górach.

Dziękuję.

Tarnowskie Góry, 25 kwietnia 2017r.